

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเลือกการจัดประสบการณ์มาใช้เสริมทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้ และเกิดพฤติกรรมที่ดีในการเข้าสังคมสอดคล้องกับคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรในหัวข้อประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม การที่เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 36) ทำให้เด็กได้รู้จักช่วยเหลือ มีความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี นำไปสู่พฤติกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีพฤติกรรมกับผู้อื่น เด็กได้สัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกัน ที่ว่าการสอนทักษะทางสังคมควรสอนตั้งแต่เด็กเล็ก เพราะเด็กยังไม่มีปัญหาที่ซับซ้อนมากนักจึงให้การช่วยเหลือที่ง่าย สำหรับการสอนทักษะทางสังคมให้เด็กปฐมวัยควรสอนให้เข้าใจง่ายเป็นขั้นเป็นตอน

การจัดประสบการณ์ที่เสริมสร้างให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านสังคมที่เหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติของเด็กตามวัยโดยมีวรรณกรรมสอดแทรกไปด้วยความเชื่อ ค่านิยม การปฏิบัติตนในสังคมรวมถึงคุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นสื่อที่ไม่เคยล้าสมัย การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนได้จากการได้ยินการสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน จากแนวคิดพื้นฐานที่ว่า นิทานเป็นสิ่งที่เด็กเข้าถึงได้ง่าย เรื่องราวในนิทานมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างเสริมจินตนาการให้แก่เด็ก

การนำนิทานมาเป็นสื่อหลักในการจัดประสบการณ์ จึงเป็นเทคนิคที่จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก และส่งเสริมให้เด็กมีความเจริญงอกงามด้านสติปัญญา เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้เด็กเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ญัฐาสิริ ศักดิ์ทอง (2548 : 3) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงท้องถิ่น ทำให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ได้รับประสบการณ์ใหม่จากการอ่าน วรรณกรรมที่มีตัวละครที่มีลักษณะต่างกันหรือมีความสามารถที่แตกต่างกันให้เด็กเห็นถึงคุณค่าของตนเอง และความแตกต่างของคนมากขึ้น

สถานการณ์ปัจจุบัน

ปัจจุบันสภาพสังคม เศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการพัฒนาการไปอย่างรวดเร็วของวัตถุ และผู้ปกครองที่ต้องทำงานหารายได้ดูแลครอบครัวและหาค่าครองชีพ อาจไม่มีเวลาให้กับเด็กที่เพียงพอ ไม่ได้เห็นถึงความสำคัญในการปูพื้นฐานในการเข้าสังคมในอนาคตของเด็ก ตามใจเด็ก เพราะคิดว่านั้นคือการแสดงความรักอย่างหนึ่งซึ่งสิ่งนั้นอาจเป็นการทำร้ายเด็ก และการปลูกฝังนิสัยที่ไม่ดีนัก เช่นเอาแต่ใจ ไม่รู้จักการรอคอย และการที่วัตถุมีการพัฒนาการไปอย่างรวดเร็วทำให้รูปแบบการดำรงชีวิตในปัจจุบันมุ่งแสวงหาความสุขจากวัตถุนิยมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ทำให้การดำเนินชีวิตแบบไทยดั้งเดิมที่มีความรัก แบ่งปันซึ่งกันและกันจางหายไป มีแต่การเอารัดเอาเปรียบ การแข่งขันหาผลประโยชน์ ชูลีรัตน์ สมร่าง. (2553 : 2 อ้างถึงใน เนตรชนก รักษากัญจน์ท์. 2558 : ออนไลน์) ส่งผลให้เด็กปฐมวัยที่กำลังเติบโตมีทักษะในการเข้าสังคมที่ถดถอยลง จำเป็นต้องมีผู้ชี้แนะและให้คำแนะนำที่ถูกต้อง

การสอนเด็กปฐมวัยโดยการใช้วรรณกรรมเข้ามามีส่วนช่วยนั้น จะทำให้เด็กได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เข้าใจในบทบาทของตัวละครและสามารถเรียนรู้ได้ว่า การกระทำของตัวละครนั้นดีหรือไม่ดี และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร ซึ่งวรรณกรรมนั้นเด็กจะเข้าใจได้ง่าย ทั้งการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจของเด็ก และเด็กสามารถที่จะอ่านออกเสียงให้ครูหรือเพื่อนฟังได้ บางครั้งวรรณกรรมอาจให้เด็กสามารถนำมาแสดงเป็นบทบาทสมมติได้ด้วย และเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการรักการอ่าน และช่วยพัฒนาสมองและการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น การสอนเด็กโดยใช้วรรณกรรมหรือนิทานนั้นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้แต่ในห้องเรียนหรือกับครูผู้สอนเท่านั้น พ่อแม่เองก็สามารถส่งเสริมให้เด็กรู้จักการอ่านด้วยตัวเองได้ โดยพ่อแม่อาจจะมึบทบาทในการเล่าให้ลูกฟังโดยให้เด็กตอบโต้การเล่าด้วยการตอบหรือการให้เด็กมาเล่านิทานให้พ่อแม่ฟัง ก็เป็นการสร้างความสัมพันธ์กันในครอบครัว และยังเป็นส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน สนุกกับการอ่านมากยิ่งขึ้นด้วย เป็นวิธีการสอนเด็กอย่างง่ายๆ และสามารถใช้ได้จริงกับเด็ก

การสอนเด็กโดยการใช้วรรณกรรม เด็กจะเข้าใจได้ง่ายมากและเด็กสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ วรรณญา นิติคุณธรรม. (2555 อ้างถึงใน เนตรชนก รักษากัญจน์ท์. 2558 : ออนไลน์) เด็กปฐมวัยนั้นมีความอยากรู้อยากเห็น มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์นิทานจึงเป็นสิ่งที่เด็กจะเข้าถึงได้ง่ายสำหรับรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน จะเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญา การสังเกต การอ่าน การใช้ภาษา ผ่านการเล่านิทาน ซึ่งนิทานที่นำมาเล่าจะเป็นนิทานที่เด็กๆ ให้ความสนใจ เหมาะสมกับวัย มีรูปภาพและสีสันสวยงามดึงดูดใจเด็ก เป็นเนื้อหาที่เข้าใจได้ง่าย และเนื้อเรื่องไม่ยาวเกินไป ซึ่งนิทานที่เด็กๆ สนใจเด็กจะหยิบนิทานเล่มนั้นมาดูรูปและอ่านเล่นบ่อยๆ ระหว่างการเล่านิทานให้เด็กๆ ฟัง จะมีการซักถาม พูดคุย ในระหว่างการเล่า เพื่อให้เด็กๆ ได้แสดงความคิดเห็นและเข้าใจเรื่องราว ซึ่งจะทำให้เด็กมีความสนใจและเพลิดเพลิน หลังจากการเล่านิทานจบครูจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเรื่องที่เล่าไปข้างต้น เช่น กิจกรรมเกมการศึกษา การร้องเพลง การวาดภาพ หลังจากนั้นการสรุปตรวจสอบตรรกะคิดธรรม สาระความรู้ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เด็กได้รู้จักเรียนรู้และนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง (โรงเรียนมารดานฤมล. 2557: ออนไลน์)

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

รายงานบทความฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเป็นฐานเรียบเรียงตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายของวรรณกรรมสำหรับเด็ก
2. ประเภทของวรรณกรรม
3. แนวคิดและหลักการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน
4. ประโยชน์ที่ได้จากการใช้วรรณกรรม
5. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน
6. วิธีการนำวรรณกรรมไปใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
7. นวัตกรรมการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน
8. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน
9. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

ความหมายของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ปัจจุบันวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นอีกทางเลือกหนึ่งเพื่อใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กด้านต่างๆ เนื่องจากวรรณกรรมมีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ เช่น ภาพประกอบ การดำเนินเรื่องราว อีกทั้งมีสาระความรู้ให้เลือกตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ หรือแม้แต่เทคนิคการนำเสนอที่ช่วยให้เด็กสนใจ และมีความสุขกับโลกของวรรณกรรม วรรณกรรมสำหรับเด็กจึงเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้เด็กอ่านหรือฟังอย่างเหมาะสมกับวัยของเด็ก มีรูปแบบสวยงามสะดุดตา และสามารถเลือกอ่านได้ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน สอดคล้องกับ Hillman. (1995 : 4 อ้างถึงใน เนตรชนก รักกาญจน์นันท. 2558 : ออนไลน์) ที่กล่าวว่าวรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง บทอ่านหรือสื่อที่สร้างขึ้นโดยมีเป้าหมายสำหรับกลุ่มผู้อ่านที่เป็นเด็กโดยมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่อย่างชัดเจน ด้วยวัตถุประสงค์ในการแต่ง โดยวรรณกรรมสำหรับเด็กจะมีจำนวนตัวละครน้อย ประโยคสั้น และความซับซ้อนทางโครงเรื่องน้อยกว่าวรรณกรรมสำหรับผู้ใหญ่ รวมถึงเนื้อหา และแก่นเรื่องที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ บังอร ศรีกาล (2553 : 27 อ้างถึงใน เนตรชนก รักกาญจน์นันท. 2558 : ออนไลน์). ที่กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นงานเขียนในรูปแบบของภาษาตามจินตนาการของชีวิต และความคิดที่มีแบบแผน ที่มีคุณค่าทางปัญญาและได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งประกอบด้วย หนังสือ บทกวี บทความหรือเอกสารอื่นๆ

ดารารัตน์ ทัพโต (2554 : 31) และทอมลินสัน และลินซ์ บราวน์ (1996 : 5 อ้างถึงใน เนตรชนก รักกาญจน์นันท. 2558 : ออนไลน์) ให้ความหมายเป็นแนวทางเดียวกัน สรุปได้ว่า เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งให้เด็กได้อ่าน ฟังหรือดูเพื่อให้ได้รับความสนุกสนาน หรือได้รับความรู้ต่างๆ มีเนื้อหา

ที่ตรงความสนใจของเด็ก ขนาดตัวหนังสือ และรูปเล่มจะต้องมีความเหมาะสมกับวัย มีการประพันธ์ ทั้งแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง หรือเป็นประเภทบันเทิงคดี และมีความเนื้อหาสอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม

สรุปได้ว่าวรรณกรรมสำหรับเด็กหมายถึง หนังสือหรือสื่อที่สร้างขึ้นสำหรับเด็ก ที่มีเนื้อหา ตรงความสนใจของเด็กแต่ละวัย มีจำนวนตัวละครน้อย ประโยคสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีขนาดตัวหนังสือ และรูปเล่มเหมาะสม และมุ่งให้เด็กได้รับความสนุกสนานและความรู้ เสริมสร้างทักษะ โดยใช้ภาษาง่าย สื่อความหมายชัดเจน

ประเภทของวรรณกรรม

สำหรับประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็กจำแนกประเภทของวรรณกรรมไว้อย่างหลากหลายดังนี้ Ruddle and Ruddle. (1995 : 151 อ้างถึงใน เนตรชนก รักกาญจน์นัท. 2558 : ออนไลน์) ได้แบ่ง วรรณกรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. บันเทิงคดี เป็นหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน จรรโลงใจแก่ผู้อ่าน วรรณกรรมประเภทนี้ ได้แก่ เทพนิยาย นิทานพื้นบ้าน นิทานอุทาหรณ์
2. สารคดี เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ทางวิชาการ วรรณกรรม ประเภทนี้ ได้แก่ ชีวประวัติ / อัครชีวประวัติ เรื่องวิชาการ
3. บทร้อยกรอง เป็นเรื่องที่มีรูปแบบการประพันธ์เป็นบทร้อยร้อยกรอง วรรณกรรมประเภทนี้ ได้แก่ คำคล้องจอง คำประพันธ์

Jalongo. (1999 : 125 อ้างถึงใน เนตรชนก รักกาญจน์นัท. 2558 : ออนไลน์) จำแนกหนังสือ วรรณกรรมสำหรับเด็กออกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะของแต่ละประเภท ดังนี้

1. หนังสือภาพแบบดั้งเดิม (Picture Books in the Traditonal Style) หนังสือประเภทนี้ครูมักจะ นำมาเล่าให้นักเรียนที่เริ่มเรียนใหม่ฟังโดยการนำนิทานไปบูรณาการกับหลักสูตรนิทานประเภท (Picture Books in the Traditonal Style) ได้แก่

- 1.1 หนังสือกล่อมเด็ก (Nursery Rhymes)
- 1.2 นิทานชาวบ้าน (Folk Tales)
- 1.3 เทพนิยาย (Fairy Tales)
2. หนังสือประเภทอื่นๆ (Others Types of Picture Books) ได้แก่
 - 2.1 หนังสือสำหรับเด็กทารกและวัยเตาะแตะ (Book for Infants and Toddler) เด็กวัยนี้ จะได้สัมผัสหนังสือนิทานเป็นครั้งแรก เป็นหนังสือที่มีตัวหนังสือน้อย ซึ่งจะเป็นคำอธิบายภาพหรือบอก เกี่ยวกับภาพ โครงเรื่องเพียงเหตุการณ์เดียวซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น การใส่เสื้อผ้า การอาบน้ำ เป็นต้น หนังสือจะต้องมีความแข็งแรงทนทานเป็นพิเศษ ทำจากกระดาษหนา ซึ่งเด็กสามารถ หยิบจับได้ง่าย
 - 2.2 หนังสือที่เด็กสามารถจัดกระทำได้ (Participation Books) หนังสือประเภทนี้ทำให้เด็ก ได้ปฏิสัมพันธ์กับหนังสือ
 - 2.3 หนังสือเพื่อสอนความคิดรวบยอด (Concept Books) หนังสือประเภทนี้ให้แนวคิดพื้นฐาน แก่ผู้อ่าน เช่น สี ตัวเลข ตัวหนังสือ สิ่งตรงข้ามกัน เป็นต้น

2.4 หนังสือเพื่อให้ข้อมูล (Information Books) จะเป็นหนังสือประเภทสารคดีที่อธิบายเกี่ยวกับโลก และการดำรงชีวิต

2.5 หนังสือประกอบภาพ (Picture Story Books) หนังสือประเภทนี้จะต้องผูกติดกับตัวหนังสือ เพราะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้อย่างชัดเจน ส่วนประกอบเป็นสิ่งที่ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้มากขึ้นเท่านั้น

2.6 หนังสือนิทานที่มีภาพประกอบ (Illustrated Story Books) เป็นหนังสือที่เน้นเกี่ยวกับคำบรรยาย ซึ่งมีประโยคที่ยาว แต่ผู้อ่านไม่เข้าใจถึงเนื้อเรื่องถ้าไม่มีภาพประกอบ และจะมีภาพประกอบน้อย และอยู่ระยะห่างกันซึ่งหนังสือประเภทนี้จะเหมาะกับการอ่านให้เด็กโตฟัง

3. หนังสือสำหรับส่งเสริมการอ่านโดยเฉพาะ (Books Especially for Especially Readers) เป็นหนังสือที่ส่งเสริมให้ผู้อ่าน หรือเด็กที่เริ่มอ่านหนังสือ หนังสือประเภทนี้ได้แก่

3.1 หนังสือที่เอื้อต่อการคาดเดาของเด็ก (Predictable Book) เป็นหนังสือที่สนับสนุนให้เด็กคาดเดาเรื่องราวที่เกิดขึ้นต่อไป ซึ่งกระตุ้นให้เด็กได้มีส่วนร่วม และได้สร้างความมั่นใจให้กับผู้อื่น ซึ่งเป็นเด็กด้วย หนังสือประเภทนี้มีกลวิธีในการเล่าเรื่องโดยการใช้คำซ้ำๆ กล่าวถึงเหตุการณ์ที่คล้ายๆ กัน และจังหวะหรือคำคล้องจอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกให้ผู้อ่านคาดเดาได้ว่าเหตุการณ์ใดจะเกิดขึ้นต่อไป

3.2 หนังสือเล่มใหญ่ (Big Books) เป็นหนังสือสำหรับเด็กที่มีขนาดใหญ่กว่าปกติ ซึ่งใช้ในการอ่านให้เด็กฟังเป็นกลุ่มเพื่อให้เด็กได้เห็นทั้งภาพ และคำบรรยาย หนังสือประเภทนี้หลายเรื่องที่ส่งเสริมให้คาดเดาเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการอ่านด้วย

3.3 หนังสือหัดอ่าน (Easy Readers) หนังสือประเภทนี้จะควบคุมปริมาณคำศัพท์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดความมั่นใจในการอ่าน โดยหนังสือบางส่วนเป็นงานร่วมสมัยที่สร้างสรรค์และให้ความบันเทิง อีกทั้งยังเหมาะสำหรับการอ่านในจุดมุ่งหมายอื่นๆ อีกด้วย

3.4 หนังสือที่ไร้คำ (Wordless Book) เป็นหนังสือที่ไม่มีตัวหนังสือ หรือมีตัวหนังสือน้อย

4. หนังสือกลอน และเพลง (Poetry and Lyrics) เป็นประเภทของหนังสือที่เน้นคุณภาพของภาษา จังหวะ กลอน ท่วงทำนอง หนังสือประเภทนี้ได้แก่

4.1 หนังสือนิทานที่เล่าเรื่องเป็นบทกลอน และบทร้อยกรอง (Poetry and Lyrics)

4.2 หนังสือเพลงประกอบภาพ (Song Picture Books) เพลงหนังสือที่เล่าเรื่องโดยการใช้เพลง ซึ่งเป็นหนังสือที่เด็กสามารถอ่านได้ และได้รับความสนุกสนาน

4.3 หนังสือรวมบทเพลงหรือบทกลอน (Poetry and Song Collections)

จากประเภทวรรณกรรมสำหรับเด็กสรุปได้ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท เช่นหนังสือเล่มใหญ่ หนังสือหัดอ่าน หนังสือกลอนและเพลง เป็นต้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหา วัตถุประสงค์และลักษณะของการประพันธ์ เช่นวัยของเด็ก รูปแบบของวรรณกรรม เป็นต้น

แนวคิดและหลักการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2540 : 25). อ้างถึงใน ยินดี รามทอง. (2550) ได้ประมวลแนวคิดและหลักการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อในการสอนภาษาตามแนวการสอนแบบองค์รวมของนักการศึกษาไว้ดังนี้

ฮิลแมน (Hillman). ม.ป.ป. อ้างถึงใน ยินดี รามทอง. (2550) กล่าวว่า ครูสามารถใช้วรรณกรรมเด็กเพื่อใช้เป็นฐานในการอ่านตามหลักสูตรการสอนภาษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา การอ่านวรรณกรรมนั้นเป็นการอ่านที่มีประโยชน์ ช่วยให้นักเรียนซึมซาบรูปแบบของภาษาเขียน ดังนั้นการสอนในระดับประถมศึกษาตอนต้น มุ่งให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ รักการอ่านโดยผ่านวรรณกรรม

สติวและนอร์ดเบิร์ก (Stewing and Nordberg). ม.ป.ป. อ้างถึงใน ยินดี รามทอง. (2550) ได้กล่าวถึงการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ดังนี้

1. การจัดลำดับเนื้อหาขึ้นอยู่กับความต้องการและความสนใจของเด็ก
2. ใช้แบบเรียนเป็นแหล่งอ้างอิงสำหรับครูและนักเรียนค้นคว้าเมื่อต้องการ
3. ปล่อยให้เนื้อหาที่เรียนเป็นไปตามความสนใจและระดับความสามารถของเด็ก
4. ค้นหาและระบุว่าเด็กคนใดต้องได้รับการสอนทักษะใด
5. ใช้แบบประเมินอย่างไม่เป็นทางการที่ครูสร้างขึ้นหลายๆอย่างเพื่อบันทึกรายงานความก้าวหน้าของเด็ก

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมิทและกู๊ดแมน (Smith and Goodman). ม.ป.ป. อ้างถึงใน ยินดี รามทอง. (2550) ซึ่งมีความเชื่อว่า กระบวนการอ่านเป็นกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับหนังสือและภาษา จึงทำให้เกิดการใช้หนังสือเป็นวรรณกรรมการสอน (Literature – Based Approach) นักเรียนจะอ่านหนังสือที่คัดสรรให้อ่านเป็นเล่มๆ โดยการอ่านทั้งเรื่องเพื่อให้เข้าใจเรื่องราว ความหมายของคำศัพท์ จึงเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับหนังสือ นอกจากนั้นนักเรียนจะอ่านเรื่องราวที่เป็นประสบการณ์ เป็นเรื่องใกล้ตัวจะทำให้เด็กอ่านหนังสือได้ดี

ประโยชน์ที่ได้จากการใช้นวัตกรรม

1. เด็กมีนิสัยรักการอ่านซึ่งเป็นตัวบ่งชี้สำคัญต่อแนวโน้มการเรียนรู้ที่จะอ่านในอนาคต
2. เด็กมีพื้นฐานความรู้ที่สำคัญด้านภาษาทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน
3. เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเป็นองค์รวม

รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

เด็กปฐมวัยนั้นมีความอยากรู้อยากเห็น มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ “นิทาน” จึงเป็นสิ่งที่เด็กจะเข้าถึงได้ง่ายสำหรับรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานจะเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา การสังเกต การอ่าน การใช้ภาษา ผ่านการเล่านิทาน ซึ่งนิทานที่นำมาเล่าจะเป็นนิทานที่เด็กๆ ให้ความสนใจ เหมาะสมกับวัย มีรูปภาพและสีสันสวยงามดึงดูดใจเด็ก เป็นเนื้อหาที่เข้าใจได้ง่าย และเนื้อเรื่องไม่ยาวเกินไป ซึ่งนิทานที่เด็กๆ สนใจจะสังเกตได้จากการที่เด็กๆ

จะหยิบนิทานเล่มนั้นๆ มาดูรูปและอ่านเล่นบ่อยๆ ระหว่างการเล่านิทานให้เด็กๆ ฟังจะมีการซักถาม พูดคุย ในระหว่างการเล่า เพื่อให้เด็กๆ ได้แสดงความคิดเห็นและเข้าใจเรื่องราว ซึ่งจะทำให้เด็กมีความสนใจ และเพลิดเพลิน หลังจากการเล่านิทานจบครูจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเรื่องที่เล่าไปข้างต้น เช่น กิจกรรมเกมการศึกษา การร้องเพลง การวาดภาพ เป็นต้น หลังจากนั้นการสรุปตรวจสอบทบทวนสาระความรู้ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เด็กได้นำไปปฏิบัติถูกต้อง

หลักการ

1. การจัดการเรียนรู้ควรตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็กในการค้นหาความหมาย
2. การเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้เด็กกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน
3. การจัดการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญต่อบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก
4. การฟังคือที่มาสำคัญของการพัฒนาภาษา ความหมาย และภาษาที่ดงามสร้างขึ้นได้จากนิทาน
5. เด็กเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่หรือเด็กที่โตกว่า

วิธีการ

1. เลือกวรรณกรรมที่ดีมาอ่านให้เด็กฟัง ไม่ต้องกังวลที่จะให้เด็กอ่านตาม ไม่ต้องให้เด็กคอยตอบคำถาม ไม่ต้องจำเรื่องให้ได้ ทำให้เด็กรู้สึกสนุกที่จะฟัง เรียกร้องครั้งแล้วครั้งเล่าให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง ภาพประกอบในหนังสือจะสื่อความหมายให้สมองรับรู้เรื่องราวที่ได้ฟังและแม้มีคำยากปนอยู่บ้าง สมองก็จะพยายามเชื่อมโยงความหมายของคำนั้นกับเรื่องราว วิธีเรียนรู้แบบนี้เป็นวิธีเรียนภาษาที่ได้ผลสัมฤทธิ์สูง เมื่ออ่านให้เด็กฟังติดต่อกันยาวนานพอ เด็กจะเริ่มจดจำเรื่องได้ ในที่สุดเด็กจะหยิบหนังสือมาเปิดอ่าน การสะกดได้จะตามมาภายหลัง การสอนอ่านและสอนสะกดทำได้ง่ายมาก เมื่อเด็กรักที่จะอ่านแล้ว
2. กระตุ้นให้เด็กสนทนาเกี่ยวกับตัวละคร วัตถุประสงค์ของ ฉาก หรือสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับวรรณกรรม โดยใช้คำถามหลายๆ ระดับ
3. ลักษณะของคำถาม ความจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การนำไปใช้ การประเมินค่า การสร้างสรรค์
4. วางแผนและออกแบบกิจกรรมที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมและสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร สถานศึกษาปฐมวัย ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกิจกรรมประจำวัน โดยมีศิลปะและละครเป็นองค์ประกอบสำคัญ
5. จัดนิทรรศการ แสดงสิ่งที่เด็กๆ เรียนรู้ โดยทบทวนกิจกรรมที่จัดแล้วร่วมกับเด็ก ให้เด็กช่วยกันเลือกสิ่งที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อื่นรับรู้เกี่ยวกับวิธีการที่เด็กเรียนรู้ และสิ่งที่เด็กเรียนรู้ และร่วมกันจัดนิทรรศการผลสะท้อนที่ได้รับจากการจัดประสบการณ์ เด็กมีนิสัยรักการอ่าน เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมกับวัย

สรุป คือ การเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน จะช่วยให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจ ในการใช้ภาษา รักการอ่าน ส่งเสริมพัฒนาการในทุกๆ ด้าน ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เกิดความเข้าใจในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ความดีความซื่อ การอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนความสามัคคี ซึ่งผู้ปกครองสามารถเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก และนำไปเล่าให้เด็กๆ ฟังที่บ้าน เป็นการสร้างความสัมพันธ์และสายใยครอบครัวอีกทางด้วย

วิธีการนำนวัตกรรมไปใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ห้องเรียนที่จะจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานควรมีการจัดวางวรรณกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยจำนวน 8-10 เท่าของจำนวนเด็ก มีการปรับเปลี่ยนหนังสือที่จัดแสดงตามหน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ครูต้องมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องจากการอ่านที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ จัดเวลาให้เด็กมีโอกาสเลือกอ่านอย่างอิสระตามโอกาสสิ่งที่สำคัญ คือ ครูต้องอ่านออกเสียงให้เด็กฟังทุกวันทั้งในลักษณะกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย หากครูสังเกตว่าเด็กสนใจวรรณกรรมเรื่องใดเป็นพิเศษให้นำวรรณกรรมเรื่องนั้นมาใช้ในการออกแบบหน่วยการจัดประสบการณ์ หากเด็กสนใจวรรณกรรมมากกว่า 1 เรื่อง ครูอาจใช้การอภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปว่าจะนำวรรณกรรมเรื่องใดมาใช้ในการจัดประสบการณ์ต่อไป โดยในช่วยหน่วยการจัดประสบการณ์โดยการใช้วรรณกรรมเป็นฐานสามารถดำเนินการ ดังนี้

1. อ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง โดยแนะนำชื่อเรื่อง แนะนำชื่อผู้แต่ง และผู้วาดภาพ แล้วจึงอ่านให้เด็กฟังโดยใช้น้ำเสียง และท่วงทำนองที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เพื่อให้เด็กได้รับบรรยากาศของเรื่อง และสนทนากับเด็กเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวกับชีวิตประจำวันของเด็ก

2. กระตุ้นให้เด็กสนทนาเกี่ยวกับตัวละคร วัตถุสิ่งของ ฉาก หรือสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมโดยใช้คำถามหลายๆ ระดับ ทั้งความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ การถามคำถามจะกระตุ้นให้เด็กคิดถึงเรื่องราวที่ได้รับฟังมา ได้ไตร่ตรองและทบทวนเกี่ยวกับนิทาน รวมทั้งได้สำรวจความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับนิทานด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับเด็กในการคิด หรือทำกิจกรรมในช่วงต่อไป

3. วางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำร่วมกับเด็ก และผู้ปกครอง โดยถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้จากเด็กและผู้ปกครอง เพื่อออกแบบกิจกรรมที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมและสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมที่จัดควรมีความหลากหลาย ทำทายเหมาะสมกับวัย ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม โดยมีศิลปะ และละครเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดประสบการณ์

ตัวอย่างกิจกรรมที่จัดประกอบด้วย การวิเคราะห์ตัวละคร การวิเคราะห์สถานการณ์ จากเรื่องการจัดทำวัตถุสิ่งของ อุปกรณ์ประกอบฉากหรือเครื่องแต่งกายที่สัมพันธ์กับเรื่อง การเล่นละครสร้างสรรค์ การจัดโต๊ะนิทาน การทำหนังสือนิทาน การทำศิลปะแบบร่วมมือ การประดิษฐ์ และการสร้าง การเคลื่อนไหวและจังหวะ เพลง คำคล้องจอง การประกอบอาหาร การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ เกมการศึกษา ฯลฯ โดยระหว่างการจัดกิจกรรมในขั้นนี้ครูอาจอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังเพื่อการทบทวนหรือเพื่อนำเข้าสู่บทเรียนได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ สิ่งที่ครูไม่ควรละเลยคือการจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนให้สัมพันธ์กับเรื่องโดยให้เด็กมีส่วนร่วม

4. จัดนิทรรศการแสดงสิ่งที่ได้ๆ เรียนรู้ โดยทบทวนกิจกรรมที่จัดแล้วร่วมกับเด็ก ให้เด็กช่วยกันคัดเลือกสิ่งที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อื่นรับรู้เกี่ยวกับวิธีการที่เด็กเรียนรู้ และสิ่งที่เด็กเรียนรู้ และร่วมกันจัดนิทรรศการ การจัดนิทรรศการจะช่วยให้เด็กได้จัดระบบความคิด เพื่อหาทางนำเสนอสิ่งที่ตนได้เรียนรู้

นวัตกรรม "การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน"

ความเป็นมาของนวัตกรรม

นฤมล เนียมหอม ได้เลือกรับนวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติมาใช้ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเมื่อปีการศึกษา 2541 หลังจากนั้นการสอนภาษาแบบธรรมชาติเริ่มเป็นที่ยอมรับของครูปฐมวัย โรงเรียนทุ่งมหาเมฆมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งมีการกำหนดให้เป็นนวัตกรรมการสอนของโรงเรียนซึ่งบรรจุไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาในเวลาต่อมา

การใช้โรงเรียนใช้การสอนภาษาแบบธรรมชาติในระดับปฐมวัย จึงให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมทางภาษา และมีการใช้งบประมาณในการสั่งซื้อนิทานภาพซึ่งเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยเข้ามาใช้จำนวนมาก เด็กจึงถูกแวดล้อมด้วยวรรณกรรมสำหรับเด็ก การที่ผู้เขียนอ่านหนังสือภาพให้เด็กฟัง และจัดกิจกรรมต่อเนื่องจากการอ่านอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เด็กแสดงความสนใจหนังสืออย่างเห็นได้ชัด จึงได้เกิดความคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานขึ้น

ทั้งนี้ การพัฒนาแนวทางในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA กล่าวคือ มีการวางแผนงานจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้น (Plan) การปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียนไว้ อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง (Do) ตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของแผนงานว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใด (Check) และ การปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา หรือถ้าไม่มีปัญหาใดๆ ก็ยอมรับแนวทางการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้ผลสำเร็จ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป (Action)แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อเกิด (ปีการศึกษา 2544-2548)

นฤมล เนียมหอม สังเกตพบว่าเด็กสนใจนิทานภาพ เรื่องหนูน้อยนินดซึ่งเป็นเรื่องของเด็กหญิงที่ตัวเล็กเท่าหัวแม่มือ ถูกแม่กบขโมยไปจากบ้านเพื่อให้แต่งงานกับลูกชายของนาง หนูน้อยนินดได้รับความช่วยเหลือจากสัตว์ต่างๆ จนในที่สุดได้ไปพบกับเจ้าชายดอกไม้ในที่สุด ผู้เขียนจึงจัดกิจกรรมเพื่อสนองต่อความสนใจของเด็ก เช่น จัดให้เด็กได้เล่นละครสร้างสรรค์ โดยเด็กๆ ช่วยกันทำอุปกรณ์ประกอบการเล่นละคร เด็กๆ ได้ท่องคำคล้องจองดอกไม้ ร้องเพลงกบ พับแมลง และเล่นบทบาทสมมติตอนที่หนูน้อยนินดช่วยนกนางแอ่นที่ตกมานอนหนาว ซึ่งเชื่อมโยงไปยังการมีจิตใจที่ดีงามของหนูน้อยนินด นอกจากนี้เด็กยังมีโอกาสได้เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของนิทานเรื่องหนูน้อยนินดและหนูน้อยหัวแม่มือซึ่งเป็นนิทานที่มีโครงเรื่องเดียวกันอีกด้วย การจัดกิจกรรมในช่วงนี้ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนนัก แต่ลักษณะของกิจกรรมที่จัดตอบสนองความสนใจของเด็กได้ เพื่อนครูในโรงเรียนเกิดความสนใจจึงนำไปจัดที่ห้องเรียนของตน และจัดอย่างต่อเนื่องทั้ง 4 ปี

2. ระยะปรับเปลี่ยน (ปีการศึกษา 2549)

คณะครูอนุบาลได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน โดยทำการวิจัยปฏิบัติการแบบรวมพลัง (Collaborative Action Research) มีจุดหมายเพื่อพัฒนาชุดการจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการด้านการอ่านขั้นต้นของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานและแนวคิดธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง และศึกษาผลของการใช้ชุดการจัดประสบการณ์ที่มีต่อพัฒนาการด้านการอ่านของเด็กปฐมวัยโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ

การดำเนินการในครั้งนี้มี การเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็กร่วมกันเพื่อจัดทำชุดการจัดประสบการณ์ นิทานที่นำมาจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กประกอบด้วย 1) หัวผักกาดยักษ์ 2) ข้าวไข่เจียว..เตียวเตียววอ่อยจ้ง 3) เบิ้มแมวใหญ่กับจ้อยแมวเล็ก 4) แมว 11 ตัวกับยักษ์อุฮือฮะ 5) เพื่อนใหม่ของลุงหมี โดยกำหนดกรอบของการจัดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรม	ยุทธศาสตร์ที่ใช้
1. อ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง	1. ให้เด็กตอบคำถาม 6 ระดับ ได้แก่ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า
2. กิจกรรมที่สัมพันธ์กับวรรณกรรม	2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ
3. เกมการศึกษา	3. เกมภาษาจากวรรณกรรม ได้แก่ เกมเรียงลำดับ-เหตุการณ์จากเรื่อง เกมภาพตัดต่อ เกมสังเกต-รายละเอียดของภาพ และเกมจับคู่ภาพกับคำ

ผลการดำเนินงาน พบว่า หลังการทดลองใช้ชุดการจัดประสบการณ์ฯ เด็กปฐมวัยโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ มีพัฒนาการด้านการอ่านอยู่ในขั้นที่สูงขึ้น แต่จากการประชุมเพื่อสะท้อนผลหลังการปฏิบัติ คณะครูมีความเห็นว่าชุดประสบการณ์ชุดนี้ยังแปลกแยกจากกิจวัตรประจำวันของเด็ก จึงตกลงกันที่จะพัฒนาแนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานที่สามารถบูรณาการกับกิจวัตรประจำวันได้อย่างราบรื่น และนำไปสู่การพัฒนาเด็กอย่างแท้จริงต่อไป

3. ระยะพัฒนา (ปีการศึกษา 2550-2553)

การจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานได้ถูกระบุไว้ในกำหนดการสอนรายปี โดยมีลักษณะของการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้จากวรรณกรรมกับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา ซึ่งเป็น 6 กิจกรรมหลักที่โรงเรียนใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันให้แก่เด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์เน้นการออกแบบกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็กซึ่งสัมพันธ์กับวรรณกรรมที่เด็กชื่นชอบ และสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเป็นองค์รวม

4. ระยะเติมเต็มให้สมบูรณ์ (ปีการศึกษา 2554-2555)

การจัดประสบการณ์ดังที่กล่าวในระยยะพัฒนานั้นเป็นการจัดเฉพาะช่วงเวลา หากพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่าเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยหนึ่งเท่านั้น หากจะใช้คำว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานแล้ว ควรจะต้องกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้สนใจนำไปใช้ ซึ่งอาจไม่ได้มีพื้นฐานด้านการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง นฤมล เนียมหอมจึงได้ทดลองกำหนดเงื่อนไขการใช้เพิ่มเติม ดังนี้

- 1) มีวรรณกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยจำนวน 8-10 เท่าของจำนวนเด็ก
- 2) มีการจัดวางหนังสือไว้ให้เด็กเลือกอ่านอย่างอิสระ
- 3) มีการปรับเปลี่ยนหนังสือที่จัดแสดงตามหน่วยการเรียนรู้
- 4) มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องจากการอ่านในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
- 5) มีการอ่านออกเสียงให้เด็กฟังทุกวันทั้งในลักษณะกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย

หลักการของนวัตกรรม

1. นิทานเป็นสิ่งที่เด็กเข้าถึงได้ง่าย การนำนิทานมาเป็นสื่อหลักในการจัดประสบการณ์ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น
2. การจัดการเรียนรู้ควรตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็กในการค้นหาความหมาย
3. การจัดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้เด็กกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน
4. การจัดการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญกับบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก
5. เด็กเรียนรู้ได้ดีผ่านกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

1. เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีประสบการณ์ทางภาษาที่ครอบคลุมทั้งทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างมีความหมาย
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมกับวัย

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

วรรณกรรมถือเป็นศาสตร์ และศิลป์ที่ให้ทั้งความบันเทิงทางวรรณกรรม และนำเสนอพฤติกรรมที่สังคมพึงประสงค์ต่อชีวิตเด็กๆ เป็นกลยุทธ์ที่ดีในการสอน และบ่มเพาะชีวิตด้วยเรื่องราวประสบการณ์ ความคิด ค่านิยม ตลอดจนข้อปฏิบัติไปสู่เด็กอย่างแยบยลผ่านวรรณกรรมที่มีความสนุกสนานผ่านจินตนาการที่กว้างไกล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2548 :7-8)อีกทั้งช่วยให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจ ในการใช้ภาษา การรักการอ่าน ส่งเสริมพัฒนาการในทุกๆด้าน ทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ เกิดความเข้าใจในคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคม วรรณกรรมสำหรับเด็กจึงมีคุณค่าต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นอันมาก สามารถส่งเสริมเด็กให้เกิดทักษะในการใช้ภาษา สติปัญญา บุคลิกภาพ และสังคม (ยีนดี รามทอง, 2550 : 4)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย และพัฒนาการของเด็ก

1. ชั้นเล่าวรรณกรรม โดยขั้นนี้เริ่มต้นด้วยการแนะนำหนังสือ ชื่อเรื่อง ผู้แต่ง จากนั้นครูเล่าวรรณกรรมให้เด็กฟังจนจบเรื่องโดยไม่ขาดตอน และเด็กได้เห็นภาพประกอบอย่างชัดเจน
2. ชั้นเด็กเล่าและต่อเติม เป็นขั้นให้เด็กร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณกรรม ได้แก่ เนื้อเรื่อง ตัวละคร พฤติกรรม ลักษณะนิสัย ผลของพฤติกรรม และนำมาสร้างหนังสือเล่มใหญ่
3. ชั้นแสดงบทบาทสมมติ เป็นขั้นที่เด็กนำเนื้อหาหรือเหตุการณ์ในวรรณกรรมมาแสดงบทบาทสมมติ พฤติกรรมที่ดีที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง
4. ชั้นสรุปและประเมินผล เป็นขั้นที่เด็กและครูร่วมกันสรุปพฤติกรรมที่ดีในวรรณกรรมและประเมินผลทักษะทางสังคมของเด็ก

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

เนตรชนก รักกาญจน์นันท. (2558) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน และศึกษาความคงทนของทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นเด็กปฐมวัย จำนวน 30 คน โรงเรียนวัดม่วง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน แบบประเมินทักษะทางสังคม แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที่ แบบ Dependent และ ทดสอบความคงทนด้วย One – Way ANOVA (F-test)

ผลการวิจัย พบว่า ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน เด็กปฐมวัยมีทักษะทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน เด็กปฐมวัยมีทักษะทางสังคมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2560. “พัฒนาการด้านสังคม”. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช2560.
- ชูลีรัตน์ สมร่าง. 2553. “การศึกษาพัฒนาการทางด้านร่างกายและพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย”
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ณัฐฐาสิริ ศักดิ์ทอง. 2548. “ผลของการใช้วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล”
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล เนียมหอม. นวัตกรรมการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน
(ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.nareumon.com>, สืบค้นเมื่อ วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ.2561
- เนตรชนก รักกาญจน์นันท. (2558). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานเพื่อเสริมสร้าง
ทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย
แหล่งที่มา <https://www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/download/66941/54670/>
สืบค้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ.2561
- ยินดี งามทอง. (2550 : 4). “ผลการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการสอนภาษาแบบองค์รวม
โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยและความพึงพอใจของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร
และการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- โรงเรียนมารดานฤมล. 2557. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน (ระบบออนไลน์).
แหล่งที่มา www.mandanarumol.ac.th, สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2561.
- สน สุวรรณ. 2553. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม (ระบบออนไลน์).
แหล่งที่มา <https://suwanlaong.wordpress.com>, สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2561.